

τῶν συγκειμένων ἔστιν ἐκ δύο πρώτως μερῶν, τῆς τε ὅλης καὶ τοῦ εἰδους· P 179^v ἀπαν δὲ μέρος πρὸς τὸ τοῦ δλου ὃν ὑπάρχει παραίτιον, τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δ' ἡτον. τῶν οὖν καθ' ἔκαστα μᾶλλον τὸ εἶδος αἴτιον. ὅτεν δρθῶς ἂν εἶχε μᾶλλον τὰ καθ' ἔκαστα λέγειν εἶναι διὰ τὰ εἴδη ἢ ταῦτα δι' ἔκεῖνα. καὶ οὕτως 5 ἐποιεῖτο ἂν εἶναι καὶ μᾶλλον οὐσίας τὰ εἴδη. δτι δὲ τὸ εἶδός ἔστι τὸ μᾶλλον αἴτιον ἐπὶ τῶν καθ' ἔκαστα, σκεπτέον ὥδι.

D 135^v

"Ο τι ἔτερον ἐνεργείᾳ μὴ ὃν αὐτό τε εἰδοποιεῖ καὶ πρὸς τὸ ἐντελεχείᾳ παράγει, ἔκεινό ἔστι πρῶτον ὃν καὶ μᾶλλον ὑπάρχον. τὰ δὲ εἴδη τὰ καθ' ἔκαστα παράγει ἐς τὴν ἐνέργειαν, καὶ ταῦτα τὴν κατὰ μέρος. αὐτὰ γάρ δι' 10 ἄκατῶν οὐ δύναται εἶναι, μὴ ὅντων γε τῶν εἰδῶν, δτι μηδὲ ἡ ὅλη δύναται F 75^v τι ποιεῖν χωρὶς τῶν εἰδῶν. τοῦ δὴ οὖν ἐπομένου ἀληθοῦς δντος, τὸ ἄρα λῆγον Mn 167^v ἀναγκαῖον καὶ ἀληθέστατον, οὐχ οἶον ἔκεινο τὸ σὸν ἐξ οὐκ εἰκότων καὶ ἀξυμβλήτων ἀτοπα συμπεραῖνον προτάσεων, τὰ καθ' ἔκαστα λέγον εἶναι μᾶλλον οὐσίας τῶν γενῶν τε καὶ τῶν εἰδῶν, δτι ταῦτα ὑπάρχει διὰ τὰ καθ' 15 ἔκαστα. δέον εἰπεῖν τούναντίον ἔκεινα εἶναι διὰ τὰ εἴδη. καὶ γάρ δὴ παραπλήσιόν τι φῆς οὕτω τὰς προτάσεις τιθέμενος, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἔλεγεν ἀπαν χρεμετιστικὸν ἵππον εἶναι ἀληθεύων, εἴτα τὸν δνον τοιοῦτον ψευδόμενος, καὶ οὕτω δὴ συνεπέραινε τὸν δνον ἵππον δντα τῷ χρεμετιστικὸν εἶναι τίθεσθαι, μὴ τοιοῦτον δντα τῇ ἀληθείᾳ. καὶ σὺ δὲ αὐτὸς τὰ ζητούμενα τιθεὶς ως ὅμολογού- I 4 20 μενα, μᾶλλον δὲ προτάσεις τιθέμενος, αἰ δὲ οὐδέν τι κοινὸν οὐδὲ ξυμβλητὸν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, συμπεραίνεις περιφανῶς τὰ οὐ συμπεραινόμενα. εἰπὲ D 136 πρὸς θεοῦ· πόθεν ἔμαθες λέγειν τὰ εἴδη τὸ εἶναι ἔχειν διὰ τὰ καθ' ἔκαστα, ἀναγκαῖον ὃν τὰ καθ' ἔκαστα ὑπάρχειν διὰ τὰ εἴδη, λόγοι τοῦ θεοῦ δντα καὶ νοήματα οὐσιώδη, τῶν τε κατὰ φύσιν αἰσθητῶν κατὰ γένος ὠρισμένα 25 τινὰ παραδείγματα, αὐτά τε πρώτως δντα καὶ τοῖς ἀλλοις τοῦ εἶναι παραίτια; εἰ γάρ φθαρείη ἂν τὰ καθ' ἔκαστα, οὐκ ἂν διαμένουσι τὰ καθόλου, δηλονότι τὰ εἴδη τε καὶ τὰ γένη. ἐγὼ μὲν γάρ φημι παρὰ πάντας ἀνθρώπους ἀνθρωπόν P 180 τινα καθόλου νοεῖσθαι τε καὶ διαμένειν ἐν τῷ θεῷ, καὶ παρὰ πάντας ἵππους ἵππον, καὶ κοινῶς παρὰ τὰ ζῷα ζῷον ἀγέννητὸν τι καὶ ἀφθαρτον. ἐξ ὧν τὰς L 93^v 30 ἐπιστήμας γίνεσθαι καὶ τοὺς δρους. σοὶ δ' οὕτω πάνυ τοι μέλει τῆς ἀληθείας, ὥστε τοῖς ψευδέσι συναγορεύειν καὶ δοκεῖν τινα εἶναι τοῖς ἀμαθέσι σοφὸν F 76 τοῦ δίκαιον εἶναι καὶ ἀληθῆ προτετίμηκας.

Εἰτ' οὐκ αἰσχύνη «ἀδύνατον φάσκων τι τῶν ἀλλων εἶναι μὴ οὐ οὐσῶν³ τῶν καθ' ἔκαστα οὐσιῶν». ἀρ' οὐ διαμένουσιν, ως ἔφαμεν, τὰ καθόλου; οὐκ 35 εἰσιν αἱ ψυχαὶ καὶ δλως τὰ νοητά; ἀλλὰ γάρ οὐδέν τι θαῦμα ἂν εἴη τὰ καθ' ἔκαστα λέγειν μᾶλλον εἶναι οὐσίας τῶν γενῶν τε καὶ τῶν εἰδῶν, θαυμαστότερον D 136^v δλως ὃν αὐτόν τε οἰεσθαι τὸν δαιμόνιον καὶ δσοι τῷδε ξυνέπονται, τὸ εἶδος Mn 168

³ τῶν οὖν L Mn FPI τῶν γε οὖν D | 4 διὰ τὰ εἴδη LPIMn] FD om. διὰ | 21 εἰπὲ] ἐπὲ Mn ἐπὲ LFDPI | 22 θεοῦ LFD P θεὸν IMn | 27 τὰ γένη LFD P] I Mn om. τὰ | 30 δρους LFD P] PIMn om. | 33 οὐ LPi] FDMn om. | οὐσῶν LMn FPI] D add. αὐτῶν | 35 οὐδέν τι LDF οὐ PIMn

τῇ ὅλῃ συμφθείρεσθαι καὶ μηδὲν περαιτέρω ὑπάρχειν μετὰ τὴν τοῦ βίου τοῦδε ἀπαλλαγήν, ὡς δὲλλοι τε πολλοὶ μαρτυροῦσι, καὶ δὴ καὶ Ἀττικὸς καὶ Πλωτῖνος, ἔτι γε μὴν καὶ Πορφύριος ἐν τοῖς πρὸς Ἀριστοτέλη βιβλίοις ἐντελέχειαν εἶναι φάσκοντα τὴν ψυχήν. ἀλλ' οὐχ οὕτω περὶ ψυχῆς δὲ Πλάτων ἐφιλοσόφησεν οὕτε μὴν τῶν εἰδῶν πέρι καὶ τῶν γενῶν, & δὴ ἀνώτατα τῶν 5 διητῶν ὑπάρχοντα, τερετίσματά τε καὶ λήρους εἰπεῖν Ἀριστοτέλης ἐτόλμησεν.

I 4^v ὃν ὁ <μὲν> μετασχών τε καὶ ἐφικόμενος, πάντως εὔδαιμων, ὁ δὲ ἀποληφθεὶς καὶ ἀδυνατήσας θεωρός γενέσθαι εὔδαιμονίας ἀμοιρος καταλείπεται. ἀλλὰ συνιδών, δτι οὐκ ἀν μελέσοιτό τισι γνῶσις τινος ἀληθοῦς, οὕθ' ὧντινωνοῦν αἰτία ἀποδοθείη καλῶς, εἰ μὴ τὰς πρώτας καὶ ἀρχικωτάτας φύσεις τὰς ἴδεας 10 ὄμοιογήσειαν, τὴν περὶ αὐτῶν θεωρίαν καὶ ἐπιστήμην ἐπεσημήνατο, τὴν τούτων νόησιν φήσας σοφίαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην, δι' ἣς τὸ ἀνθρώπινον τέλος καὶ ἡ μακαριστὴ βιωτὴ παραγίνεται. καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα εἰρήσθω· ἐπὶ δὲ τὰ λοιπὰ σοι τὸν λόγον ἵτεον.

4, 1 Λέγεις σὺν Ἀριστοτέλει συνηγορῶν ὥτα ἡμῖν γνωριμώτερα πρῶτα καὶ 15 D 137 κυρίως διητα εἴναι. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλὰ τὰ τῷ νῷ γνωριμώτερα, ἔκεινα F 76^v μᾶλλον ἔστι τοιαῦτα, ἢ φησι καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν φυσικῇ ἀντιφάσκειν P 180^v μὴ αἰσχυνόμενος. δὲλλως τε εἴη ἀν καὶ τὸ αὐτοαγαθόν τε καὶ αὐτοὸν καὶ δσα ἀττα ἐγγυτάτω ἔστι τῆς θείας ἔκεινου φύσεως, μὴ διητα ἡμῖν κατ' αἰσθησιν γνωριμώτερα, ἐλάττω καὶ δεύτερα τῶν γνωριμωτέρων κατ' αἰσθησιν. τούτου 20 δὲ μὴ οὕτω διηνατοῦ διητος ἔχειν ὁ ἡμέτερος λόγος χώραν ἔχων οὐκ ἔστιν.

2 Ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς τόδε ἀπαντητέον. »ῶν, φῆς, πρώτως τὰ συμβεβηκότα L 94 κατηγορεῖται, ταῦτα πρότερα εἶναι καὶ κυριώτερα καὶ μᾶλλον διητα, τόδ' οὐδένα ἀν εὑροις εἰς ἔτι καὶ νῦν εὖ ἔχοντα νοῦ οὐδαμῇ ἀξιώσαντα, ψευδές Mn 168^v τε διην καὶ ἀμαθίας γέμον, πολλῶν τε δὲλλων ἔνεκα λόγων καὶ δτι εἰ, ὃν τὰ 25 συμβεβηκότα κατηγορεῖται, ταῦτα πρότερα ἐτύγχανεν διητα καὶ κυριώτερα, ὃν ἀν οὐ κατηγορεῖται οὐδαμῇ τὰ συμβεβηκότα, ἢν ἀν ταῦτα ἐλάττους οὐσίαι κατά γέ σε. τοῦ οὖν παμβασιλέως θεοῦ καὶ καθόλου τῶν νοητῶν οὐδὲν κατηγορεῖται συμβεβηκός, ἔχοντων δὲ ἔχοιεν πάντα ἐντελεχείᾳ τε ἀχωρίστῳ ἀει D 137^v τε καὶ ὀσαῦτως κατὰ τὰ αὐτά. ἐλάττους οὖν διὰ τοῦτο οὐσίαι ταῦτα τῶν 30 I 5 ὃν τὰ συμβεβηκότα κατηγορεῖται, εὖ γε τῆς ὑπογύνου σου ἐπιστήμης. τίς σε τοιαῦτα ἀξιοῦν ἥσκηκεν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. ἐμοὶ δὲ ἐς τόδε γενο- F 77 μένου τοῦ λόγου οὐ μόνον ἀπελέγχειν τὰ παρὰ σοῦ εἰρημένα δέον ἔδοξεν εἶναι,

1 τὴν L Mn F PI] D om. | 4 φάσκοντα L FD φήσαντα PI Mn | 6 εἰπεῖν L P I Mn] F D om. | 7 πάντως L F D PI πάντων Mn | 7 ἀποληφθεὶς F D ἀπολειφθεὶς L PI Mn | 9 μελέσοιτο Mn μετέσοιτο F D μετέσοιτο L PI | 13 παραγίνεται L FD I παραγίνεσθαι I Mn | 18 αὐτοαγαθόν L Mn αὐτὸ δγαθόν F D | αὐτοόν L PI Mn αὐτὸ δν F D | 20 κατ' αἰσθησιν L F D P] I Mn om. κατ' | 24 οὐδένα L F PI Mn οὐδὲν D | ἀν εὑροις L F PI Mn ἀν δὲλλο εὑροις D | 29 ἀει τε L FD καὶ ἀει PI Mn | 30 οὐσίαι L οὐσίας F D οὐσία Mn | 31 σου L F D PI σοι Mn | 32 γενομένου PI Mn γενομένῳ L F D.

15 Theodor. Adv. Plethonem n. 2, 4 (*supra* p. 154, 36). | 22 Theodor. Adv. Plethonem (*supra* p. 155, 7 sg.).

ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰ εἰδη τιθεμένους ὑφεστηκέναι καὶ πρώτας εἶναι οὐσίας παραμυθῆσασθαι δι' ὅσων ἡμῖν εἰπεῖν δυνατῶν.

Πρῶτα μὲν δὴ οὕτω φαμέν·

5, 1

"Απαν γενητόν ἔστιν ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ ὁμοίας τῷ εἰδει. τῶν δὲ γενητῶν 5 τὰ πολλὰ ἀπὸ σήψεως γεννᾶται τῆς γῆς οὐχ ὁμοίας οὖσης αὐτοῖς. ἐκεῖν' ἄρα γεννᾶται ἐκ τῶν εἰδῶν δύντων αὐτοῖς ὁμοίων τῷ εἰδει.

P 181

"Ετι πᾶσα γνῶσις ἔστι περὶ τῶν ἀφθάρτων, ἀναγκαίων δύντων τῷ μὴ 10 δύνασθαι ἄλλως ἔχειν. τὰ δὲ φυσικὰ πάντα ἔστι φθαρτὰ καὶ μεταβλητά, συμβεβηκότα δύντα τῷ ἄλλως ἔχειν δύνασθαι. ἡ γνῶσις ἄρα οὐκ ἔσται περὶ 10 τῶν φυσικῶν καὶ φθαρτῶν, ἀλλὰ τῶν ἀφθάρτων πέρι. ἀπερ εἰσὶν αἱ ἴδεαι.

Καὶ μὴν καὶ τὸ ἐπὶ πλέον ἀπαν οὐκ ἀντιστρέφει διὰ τὸ τῶν οὐκ ἀντιστρε- 3 φομένων τὸ ἔτερον πλείω περιέχειν καθολικώτερον δν. τὰ δὲ γένη καὶ τὰ εἰδη τῶν ἐπὶ πλέον δύντα καὶ καθολικώτερα περιέχει τὰ καθ' ἔκαστα ἐλάττω D 138 δύντα καὶ μερικώτερα. τὰ ἄρα εἰδη πρῶτα καὶ κυριώτερα τῶν καθ' ἔκαστα.

15 Καὶ μὲν δὴ τὰ εἰδη τῶν κατὰ φύσιν εἶναι ὁρίζονται αἰώνια παραδείγ- 4 ματα. τὸ δὲ δια τὸ αἰώνιως ὑφέστηκε. πᾶν δὲ τὸ ὑφεστηκός παράδειγμα καὶ αἰώνιον L 94^v πρῶτον καὶ μᾶλλον δν τῶν εἰκόνων οὐκ ἀΐδιων οὔσων, ἀλλὰ γιγνομένων καὶ φθειρομένων. τῶν τοίνυν καθ' ἔκαστα μᾶλλον οὔσιαι τὰ εἰδη.

Καὶ τὸ δεὶ δὲ δια τοῦ παρὰ μέρος δύντος μᾶλλον ὑπάρχον. τὸ οὖν εἰδος 5 20 δεὶ δια τυγχάνει. τὰ δὲ καθ' ἔκαστα φθείρεται παρὰ μέρος, καὶ αὐτῶν ἡ παρὰ F 77^v Mn 169 μέρος ἐνέργεια. δῆλον ἄρα τὸ λῆγον.

△Άλλὰ μὴν καὶ τὸ γινόμενον ἀπαν τέτρασιν αἰτίοις γίγνεσθαι πέφυκε, ε 25 ποιητικῷ αἰτίῳ πρώτως, εἰδικῷ ἐπομένως, ὑλικῷ ἀκολούθως, τελικῷ ἐφεξῆς. τὰ δὴ οὖν καθ' ἔκαστα τῶν γινομένων εἶναι λέγεται — γίγνεται δὲ ἐξ δια ἔφαμεν — 30 δύστερα δύντα πρώτων δύντων, καὶ ἔτι τοῦ εἰδούς πρώτου γε δύντος τῆς ὑλης, I 5^v καθ' ὅποτερονοῦν δια εἴποις σημαίνομενον τοῦ προτέρου. δῆλον ἄρα τὸ λῆγον.

"Ετι γε μὴν δυοῖν τούτοιν δύντοιν νοῦ καὶ αἰσθήσεως τὸν νοῦν ἀπας ὁ ? τῶν φιλοσόφων δῆμός φασι πρῶτον εἶναι καὶ κυριώτερον καὶ μᾶλλον δν, καθότι ὁ μὲν δεὶ δια τὴν τε τῶν νοητῶν πάντων καὶ τῶν αἰσθητῶν κατάληψιν D 138^v P 181^v ἔχει, ἡ δὲ τῶν αἰσθητῶν μόνων θνητὴ οὖσα θνητῶν δύντων. δσω τοίνυν τὸ 35 νοητὸν τοῦ αἰσθητοῦ κυριώτερον, καὶ αὖ πάλιν τοῦ αἰσθάνεσθαι τὸ νοεῖν, τοσούτῳ καὶ τὰ εἰδη συγγενῆ αὐτῷ δύντα πρῶτα καὶ κυριώτερα τῶν καθ' ἔκαστα αἰσθητῶν καὶ μεταβλητῶν ὑπαρχόντων.

Τι δὴ λοιπόν σοι τοῦ λόγου, δτι »Πλήθων εῦ μάλα εἰδώς«, οὐ συγχωροί 6, 1 35 τάνδρι φάσκων »μὴ τὸ μέρος τοῦ δλου, ἀλλὰ τὸ δλον τοῦ μέρους μεῖζον«;

1 τοὺς L PFD] I Mn om. | 7 ἀναγκαίων L PIMn ἀναγκαῖον FD | 11 ἀντι-
στρέφει L F D PI ἀντιστρέφου Mn | 12 καθολικώτερον δν L om. | 12—13 καθολικώ-
τερον . . . δύντα καὶ F D P] I Mn om. | 14 τῶν καθ' ἔκαστα L F D PI τὰ καθ' ἔκαστα
Mn | 16 αἰώνιως L F D P αἰώνιος IM | 17—18 οὐκ ἀΐδιων . . . φθειρομένων L F D PI]
Mn om. | 20 ἡ παρὰ L F PIMn] D om. ἡ | 23 εἰδικῷ L F D εἰδικῶς PIMn | 26 εἴποις
F D PI εἰπῆς L Mn | 28 φασι L FPID φησι Mn

οίδμενος δὲ τοῦτο μεμαθηκέναι »διαφορώτερον εἰς σοφίαν ἢ κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους ἐπιστήμην, ὡδε λέγει· ἡμεῖς δ' οὕποτε τοῦ κατὰ μέρος ἥπτον τὸ καθόλου φήσομεν, ἔως μὴ μέρος τοῦ δλου, ἀλλὰ τὸ δλον τοῦ μέρους μεῖζον ἦ.«

² Πάνυ τοι δρθῶς φάσκει καὶ τῇ τοῦ Πλάτωνος ἀξιως καὶ ἑαυτοῦ ἐπιστήμῃ.

F 78 εὗ γε, ὡς Πλήθων, ως ἀμαχός σοι ὁ λόγος καὶ τῆς Ἀριστοτέλους σοφίας πολλῷ τῷ μέσῳ προέχων. εἰ γάρ Πλάτων μὲν Ἀριστοτέλους πᾶσι τοῖς παλαιοῖς καὶ προτιμώτερος καὶ σοφώτερος, σὺ δὲ τοιοῦτος δὲν τοῖς ἔκεινου λόγοις σύστοιχος φαίνοι, σκοπεῖν ἔξεστιν, ἥλικος δὲν εἶης Πλήθων, διθεν καὶ τοῖς

L 95 ψευδέσι καὶ ἀξυμβλήτοις τῶν Ἀριστοτέλους λόγων μαχόμενος, χρείττων τοῖς

D 139 Πλάτωνι τιθεμένοις ἐς τάδε Ἀριστοτέλους κρίσει δικαίᾳ νενόμισαι. ποῖον 10
Mn 169^v γάρ ἀλλο τουτοῦ τοῦ ἀξιώματος ἀληθέστερον ἢ σοφώτερον· τοῦ γάρ μέρους

I 6 τὸ δλον μεῖζον, καὶ οὔτω τὰ εἰδη τε καὶ τὰ γένη τῶν καθ' ἔκαστα μεῖζον οὐσία ἢ μᾶλλον; οὐδὲ γάρ διαφέρετον τῷ δνδρατε, ὅποτέρως δὲν τις βούλοιτο, λεγομένω τοῖς τε ἄλλοις λόγοις, οἷς ἔφαμεν μικρῷ πρόσθεν, καὶ τῷ καθόλου εἶναι. εἴτα τὸ καθόλου τιθέμενος μεῖζον εἶναι τοῦ κατὰ μέρος¹, ἕτι φησὶν 15 οὐκ αἰδούμενος τὰ καθ' ἔκαστα μᾶλλον εἶναι οὐσίας τῶν εἰδῶν τε καὶ τῶν γενῶν², δτι τὸ μεῖζον καὶ μᾶλλον πρὸς ἄλληλα διαφέρετον. τὸ μὲν γάρ φησι περὶ μέγεθος, τὸ δὲ θεωρεῖσθαι περὶ οὐσίαν. δ γε Πλήθωνα μὴ εἰδότα οἰεσθαι »μᾶλλον οὐσίας εἶναι τὰ καθόλου τῷ μείζῳ εἶναι«.

P 182 ³ ΕΕ δὲν σὺ ταῦτ' ἔμαθες λέγειν τὰ δεξιά, οὐδὲν ἔμε λελήθασιν, ὡς δαιμόνιε. 20
ἐκεῖνοι γάρ εἰσιν οὔτοι, οἱ τῶν νῦν δντων Ἐλλήνων οὐ μόνον οἴονται σοφώτεροι γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ Σωκράτους αὐτοῦ καὶ Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος. δὲν,

F 78^v οὐχ δπως τι λέγοιεν, οὐκ ἵσασι τὰ συγγράμματα, ἀλλ' οὐδὲν δρθῶς πω ἔχουσιν αὐτὰ μετιέναι, ἐκ παίδων ἐς γέροντας δὲν ψελλίζοντες ἀφικόμενοι, διεντερευμά-

D 139^v των μέντοι γε καινοτέρων δεξιοὶ καὶ λίαν συγκολληταί. τίνα γάρ ἢ τῶν παρ³ 25
Ἐλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ βεβοημένων ἢ τῶν γραμματικὴν μετιόντων, γενναίων κάκείνων ἀνδρῶν καὶ οὐδὲν ἀμοίρων φιλοσοφίας, τὸ μᾶλλον καὶ μεῖζον διαφέρειν λέγειν πεφώρακας; καὶ μὴν οὐδὲν αὐτόν γε δὲν εὔροις Ἀριστοτέλη οὐδαμοῦ τῶν βιβλίων τὸ μὲν μεῖζον περὶ τὸ μέγεθος ἐκλαμβάνειν ἀεί, τὸ δὲ μᾶλλον περὶ οὐσίαν. τούναντίον μὲν οὖν, ἢ δπως δὲν τύχοι, καὶ λίαν εύρεῖν ἐκλαμβάνοντα 30 εύπετές. οὐ γε πολλά τε δὲν ἐν πολλοῖς καὶ ἄλλων οὐκ δλίγων ἐς μαρτυρίαν τῷ λόγῳ τουτῷ παραθείην, εἰ μὴ δεικνύειν μάταιον ἢν τὰ δῆλα γνῶναι καὶ τῷ τυφλῷ. σὺ δὲν φιλέι γε τουτοῦ, μέτιθι τὰ αὐτοῦ καί, εἰ μὴ λέγοιμι ἀληθῆ, οἷον δὲν με βούλοιο κάλει. εἰτ', ὠγαθέ, τοσοῦτον ἀφραίνεις, ὥστε τοιαῦτα

I 6^v εἰδέναι τὸν Πλήθωνα οἰεσθαι, οἴα οὐδεὶς τῶν Ἐλλήνων, οὔτε τῶν παλαιοτέρων 35

Mn 170 οὔτε τῶν νεωτέρων, οὔτ' εἶπεν οὔτ' ἤκουσε σοῦ χωρὶς καὶ ταῦτα τοιούτου.

L 95^v δ γάρ οὔτ' ἔστιν οὔτε τις εἶπε τῶν ἡμετέρων, πῶς δὲν τις γνοίη; καὶ δὴ καὶ

5 γε L P I Mn] F D om. | 7 προτιμώτερος L F D προτιμότερος P I Mn | 11 τουτοῦ L F D τουτοῦ I P Mn | 12 τε L F D] Mn P I om. | μεῖζον F D μεζων L P I Mn | 23 πω F D P] I Mn om. | 33 αὐτοῦ L F D P (cf. *infra* p. 199, 4) αὐτὰ I Mn | 35 οἰεσθαι L F D οἴει P I Mn

1 Pleth. De diff. c. 4. cit. apud Theodor. Adv. Plethonem n. 3, 1 (*supra* p. 155, 14—17). | 15 Theodor. Adv. Plethonem n. 3, 2 (*supra* p. 155, 20—25).

τὸ σοφόν σοι τοῦτο καὶ ἀρτιγενὲς μὴ δν πρότερον εἰκότως Πλήθωνα ἐλελήθει.
νῦν ἀληθῆ λέγεις ἀεὶ ψευδόμενος πρότερον. ἐπεὶ γέ σοι καὶ τοῦτο μετὰ τῶν D 140
ἄλλων ἡσκήθη καὶ μεταδέδοται οὐκ ὀλίγοις τὸ νεογνόν, δεῦρο δὴ καὶ ἡμεῖς
βασανίσαντες ἴδωμεν, πότερον ἀν εἴη ψεύδους ἢ ἀληθείας ἔχόμενον.

5 'Ημεῖς φαμεν, θαυμασιώτατε ἀνθρωπε, παῖδες 'Ελλήνων εἶναι καυχώ-
μενοι κάκείνων τοῖς ἔχνεσιν, οὐχ ἑτέρων ἐπόμενοι, τὸ μᾶλλον καὶ μεῖζον εἶναι F 79
συγκρίσεως. ἢ δὲ σύγκρισις περὶ τε τὴν οὐσίαν ἔστι καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὰλλα
τὰ τοιουτότροπα. ἐκατέρω ἄρα τῷ ὀνόματε οὐδὲν διαφέρετον ἐπὶ πάντων
λέγεσθαι τῶν τοιούτων. εἰ δὲ τὸ ποσὸν ἐν μεγέθει καὶ τῇ οὐσίᾳ, τὸ δὲ μᾶλλον P 182v
10 καὶ μεῖζον, ἥττόν τε καὶ μεῖον, τὸ ποσὸν συγκρίνει καὶ τὸ ποιόν, τί κωλύει τὸ
μεῖζον ἐπὶ μεγέθους λεγόμενον μὴ καὶ ἐπὶ οὐσίας λέγεσθαι, καὶ αὖ πάλιν
τὸ μᾶλλον ἐπὶ οὐσίας μὴ καὶ ἐπὶ μεγέθους, τῆς αὐτῆς ἐκατέρῳ δντε δυνάμεως;
ἔγω μὲν οὐχ ὅρῶ: σὺ δ' ἀμαθῶς καὶ ἀμα κακοήθως μηδὲν ἀναγκαῖον δεικνύεις
δμως γε ἀξιοῖς. εἰ γάρ τις εἰπὼν μέγεθος μεγέθους καὶ ποσὸν ποσοῦ καὶ
15 οὐσίαν εἶναι μᾶλλον ἄλλης οὐσίας, ἐπειτα τὸ μεῖζον προσθεῖς, ὑφελῶν τὸ μᾶλλον,
εἴποι ἀν μεῖζω οὐσίαν εἶναι ἄλλης οὐσίας καὶ μέγεθος μεγέθους καὶ ποσοῦ
ποσὸν, ὁ τοιοῦτος δοκεῖ σοι ἀν ἀμαρτάνειν. ἐμοὶ μὲν οὔ. τῷ λόγῳ οὐκ ἔστι. D 140v
σοὶ δὲ γραμματικῆς ἐπιμελουμένῳ καὶ πολλὰ περὶ αὐτῆς ἀπέραντα μέν, μηδὲν
δὲ δυνάμενα ὡφελῆσαι τοὺς περὶ ταῦτα σχολάζοντας πεπονηκότι ἔδοξε πρὸς
20 τοῖς ἄλλοις σου ματαίοις καὶ τὸ μᾶλλόν τε καὶ μεῖζον, τῆς αὐτῆς δυνάμεως I 7
δντε, αὐτῷ τε διαφέρειν καὶ ἐν διαφόροις πράγμασι μὴ δυναμένῳ λέγεσθαι.
ώς ἀν τι καινότερον εύρηκάς διεντέρευμα, δ τοῖς παλαιοῖς κατὰ νοῦν οὐκ
ἐπήσει, δόξης τοῖς κατὰ σὲ ἀνοήτοις, λέγων εῦ εἰδώς, τὸν δοξομανῆ καὶ τούτῳ
'Αριστοτέλη μιμούμενος.

25 'Ημῖν μὲν δὴ δσα δυνατὰ ἦν περὶ οὐσίας εἰπεῖν ὑπεραπολογουμένοις τοῦ 7.
Πλήθωνος εἴρηται ἵκανὰ καὶ διὰ βραχέων, ἵνα καὶ ἐκ τῶν καιρῶν τοῖς τοιούτοις F 79v
τὴν προσήκουσαν ξυμμαχίαν ἀπονενεμήσθες τάνδρι εἴημεν ἀν τὰ τῶν ἀγαθῶν Mn 170v
παῖδων ἐς πατέρα πεποιηκότες. δσα δὲ σοὶ ἀπεραντολογοῦντι εἴρηται ἐφεξῆς,
οὐδὲν τι ἀναγκαῖον οὐδὲ δξιον λόγου ἀποδεικνύοντι, ἀλλ' ἢ τὰ αὐτὰ λέγοντι
30 ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν, τὰ πλείω δὲ καὶ τιθεμένῳ τῷ Πλήθωνι, ταῦτα οὐδὲ D 141
λόγου τυχεῖν ἡξιώσαμεν, μελιταίου κυνιδίου ὡς ὑλακὴν λογισάμενοι, ἵνα μὴ
καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ λέγοντες ἀνόητοι φανῶμεν ὡς σὺ
καὶ ἀπεραντολόγοι τοῖς σώφροσιν. ἵκανὰ μέντοι σου καὶ ταῦτα περιτρέψαι
τὸ φρόνημα. δ μετιών ἀγνοίης δίκαιον δντα σε σιωπᾶν, ὡς μόλις ἔαυτὸν P 183
35 ἐπαινέσομεν γνόντα. εἰ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἔτι μενεῖς τῇ ίδίᾳ συνηγορῶν ἀφρο-
σύνη, ἡμεῖς μὲν δικαίως ἀν σιωπήσομεν, ἄλλοις δ' ἐκεῖνα ἐλέγξαι παραχωρήσο-
μεν, οἱ τὰ γε εἰς πᾶσαν σοφίαν κρείττους ἡμῶν καὶ ὀξύτεροι τὴν διάνοιαν.

2 ἐπεὶ L FD πλὴν ἐπεὶ P IMn | γε FDPI δὲ L | 4 ψεύδους L FDPI ψεῦδος
Mn | 10 καὶ μεῖζον L FDPI I Mn om. | 12 δντε L FDPI δντες Mn | 14 M trp.
ποσὸν ποσοῦ | 17 σοὶ F PI Mn] D om. | 20 τε FD] I Mn om. | 23 τοῖς PI] τῆς L |
27 εἴημεν L FDPI εἴη μὲν Mn | 30 οὐδὲ L FD οὐ P IMn | 32 φανῶμεν Mn φανεῖμεν
L FDPI | 33 περιτρέψαι τὸ LPIMn περιτρέψαιτο FD | 35 συνηγορῶν L FDPI
συνηγορίᾳ Mn

ANDRONICI CALLISTI
DEFENSIO THEODORI GAZAE
ADVERSUS MICHAELEM APOSTOLIUM.

Mit dieser Schrift griff Andronikos Kallistos gegen die vorher gegangene Verunglimpfung Theodors durch Michael Apostolios ein. Die bisher noch ungedruckte Erörterung hat bei neueren Forschern, die offensichtlich nur oberflächliche Auszüge kannten, eine weit auseinander gehende Beurteilung erfahren. L. Stein rühmte sie, weil Andronikos damit „die Debatte aus dem Schlamm der persönlichen Invektive hinaushob in die Bahn rein sachlicher, streng philosophischer Polemik“.¹ A. Gercke nannte sie ein „Pamphlet voll Schmähungen schlimmster Sorte“.² Tatsächlich suchte Andronikos in den Sachverhalt philosophisch einzudringen und sagte dabei das Nötige zur Ehrenrettung des Theodoros Gazes. Daß er neben den sachlichen philosophischen Erörterungen es auch an recht groben Ausfällen gegen den wenig geschickten Michael Apostolios nicht hat fehlen lassen, gehört zum Stil der humanistischen Fehdeschrift. Bessarion nahm die Schrift mit Wohlwollen an; das besagen seine Briefe an Nikolaus Sekundinos und an Andronikos vom 19. Mai und 5. Juni 1462. Dem Michael gebot er Schweigen.³

Andronikos' Verteidigungsschrift, die ich hier erstmals veröffentlichte, liegt in folgenden Handschriften vor:

- a) Florenz, Bibl. Med.-Laur. Plut. 58 cod. gr. 33. fol. 96^v—117^v = L.
- b) Mailand, Bibl. Ambr. B 141 sup. fol. 5—28^v = B.

L (Cod. chart. 26,7 × 20,5 cm, 157 fol. XV saec. vgl. oben S. 159) bietet einen sorgfältig geschriebenen Text, der in den meisten Fällen (etwa 90 mal) besser ist als bei B (vgl. oben S. 151). Einzelne Fehler lassen sich nach B leicht verbessern. Die minder gute Beschaffenheit des B besteht aber nicht allein in den gekennzeichneten fehlerhaften Stellen, sondern auch in Auslassungen, sei es daß einzelne Wörter fehlen oder halbe Sätze (3 mal). Sicher stammt B nicht aus L; denn wie sollte B zu einzelnen richtigeren Lesarten und Ergänzungen offensichtlicher Auslassungen bei L (z. B. ὁ Θεόδωρος, S. 183, 10) gekommen sein?

¹ Archiv für Geschichte der Philosophie II, Berlin 1889, 452.

² A. Gercke, Theodoros Gazes, Greifswald 1903, 45 n. 1.

³ Bessarions Briefe nn. 50, 51.

'Ανδρονίκου τοῦ Καλλίστου
Πρὸς τὰς Μιχαὴλού 'Αποστόλου
Κατὰ Θεόδωρον ἀντιλήψεις.

Τῷ δεσπότῃ Βησσαρίωνι 'Ανδρονίκος εὐτυχῶς χαιρῶ.

Β 4^v

5 Ἐμοὶ μέν, ὃ σοφώτατε δέσποτα, περιέλκειν σε νῦν ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων ^{1, 1} L 96^v θεωριῶν οὐρανοῦ τε ὑπεραστρονομοῦντα καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ ἀκρον τῶν ἀγαθῶν ἐν ἡρεμίᾳ μεγίστη ἀνατεινόμενον κάκεῖνο περιχορεύοντα καὶ νοητῶς συναπτόμενον τῷ πάντων τῶν δυντῶν ἐπέκεινα καὶ εἰς ὑποθέσεις λογικωτέρας κατάγειν ^{B 5} καὶ τῆς σῆς ἀμηγέπηρούς ἀξίας μεγαλονοίας οὐκ ἔδοκει δίκαιον εἶναι. ἐπεὶ
10 δὲ Μιχαὴλος πρόφασιν μὲν Πλήθωνι καὶ τῇ ἀληθείᾳ συνηγορῶν, ἣς οὐδὲν αὐτῷ οὐδέποτε ἐμέλησε, τῇ δὲ ἀληθείᾳ Θεοδώρῳ βασκαίνων καὶ λοιδορήσασθαι θέλων ἀδίκων τάνδροι, εὖ παθὼν ὑπ’ αὐτοῦ τε καὶ ὑπ’ ἐμοῦ, ἡδικημένος δ’ οὐδὲν δπωστιοῦν, βιβλίον συνέγραψε κατ’ αὐτοῦ λοιδοριῶν τε καὶ ἀμαθίας μεστόν —
σοὶ φησι **χαριζόμενος** παρενθήκη δ’ αὐτῷ 'Αριστοτέλης τε καὶ Λατῖνοι
15 γεγένηνται — ἀνέχεσθαι γε, σιωπᾶν ἔτι καὶ τουτονὶ μὲν τὸν τελχῖνα οὕτω τοι μεγάλα κομπάζοντα καὶ τὰς ὁφρῦς ἐᾶν ἀνασπῶντα, Θεόδωρον δὲ περιορᾶν τὰ μέγιστα ἀδικούμενον καὶ μὴ τὰ δυνατὰ αὐτῷ τε καὶ τῇ ἀληθείᾳ συνειπεῖν, κάκεῖνον διελέγξαι ἀμαθῆ τε καὶ ψευδόμενον καὶ μηδ’ ὅτιοῦν ὑγιές εἰρηκότα οὐ σώζοντος δήπου οὐδὲ τιμῶντος ἦν τὰ γινόμενα τῶν ὑπ’ αὐτοῦ προπηλα-
20 κισθέντων οὐδέσι, καὶ πρὸ γε πάντων τῇ ἀληθείᾳ, ὅπου γ’ ἐπὶ σωτηρίᾳ ταύτης καὶ τὰ οἰκεῖα δεῖν ἀναιρεῖν 'Αριστοτέλης παρακελεύεται.

Σὲ δ’ ἔγωγε εὖ οἴδα, δικαιότατε δέσποτα, οὕθ’ ἀπλῶς οὗτω τῶν Πλάτωνι ² προκειμένων ἀποδεχόμενον, ἦν μὴ καὶ τὸ ἀληθὲς λέγωσιν, οὔτε μὴν τοὺς 'Αριστοτέλει τιθεμένους ῥᾳδίως οὔτωσὶ παραιτούμενον, ἔως ἀν καὶ παρ’ ²⁵ ἔκείνοις τὸ ἀληθὲς πρεσβεύηται. Μιχαὴλόν τέ μοι καὶ πάνυ δοκεῖς τούναντίον, ἡ αὐτὸς ἀξιοῖ, οὕθ’ ἡδέως προσήσεσθαι οὔτε τοῖς αὐτοῦ λόγοις παρὰ τὸ δίκαιον Πλήθωνος χάριν προσθήσεσθαι, ἦν παρὰ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ πρέπον δόξη ληρεῖν, ἐμέ τε αὖ οὐκ ἀηδῶς ἀποπέμψειν, ἦν συνηγορῶν Θεοδώρῳ δόξω τι ἀντιλέγειν τῷ Πλήθωνι ἀνάξια γάρ ταύτη τοῦ δικαιοτάτου σου ἥθους.
30 ἀλλ’ ὡς δσιον ἀπανταχοῦ νομίζων τὸ προτιμᾶν τὴν ἀληθειαν, τἄλλα πάντα παρεῖς, οἵς ἀν ἕκάτερος ἡμῶν ἔκυτὸν συνιστάναι οἴός τε ἦν ἀμφω μετιών τῷ βιβλίῳ, ψῆφον οίσεις φιλοσοφίᾳ τε καὶ τῷ σῷ προσήκουσαν ἀξιώματι. ^{B 5^v} Μιχαὴλος. »"Εδει σε Πλήθωνος ἐν τε διλοις αὐτοῦ καὶ τῷ περὶ οὐσίας ^{2, 1} L 97^v 'Αριστοτέλη εὐθύνοντος σιωπᾶν.«

29 ταύτη] L add. πάντη | 31 ἔκυτὸν L] B om. | 33 Μιχαὴλος B] L om. | "Εδει
B δεῖ L

33 Mich. Ap. Obiect. c. 1, 2 (*supra* p. 161, 29 sq.).

- 2 'Ανδρόνικος. Σὲ μᾶλλον σιωπῶν ἔδει τοιοῦτον δυταὶ καὶ μὴ εὐήθυνται οὔτωσι σαυτῷ θαρρήσαντα Πλήθωνι μὲν συνηγορεῖν ὑποστῆναι, Θεοδώρῳ δὲ ἀντιλέγειν πειρᾶσθαι. τῷ μὲν γὰρ οὐκ ἀπεριμερίμνως, ως αὐτὸς φήσ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιστημόνως καὶ ἔκαντῷ προσηκόντως 'Αριστοτέλει τε συνηγορεῖν ἐλομένῳ καὶ τοῖς ἡτηκόσιν ἐταίροις χαρίζεσθαι εὖ μάλα τεθάρρηται, ως οὗτε δέον 5 δν τὸν οἰκεῖον προστάτην ὑφ' ὅτουοῦν προπηλακιζόμενον προέσθαι μαλακισθέντι καὶ ἄμα ἔκαντὸν οὐκ ἀπαξιοῦντι μὴ οὐχ οἶν τε εἶναι, περὶ τε τοῦ προτεθέντος λόγον ὑπέχειν καὶ Πλήθωνα ῥᾷστα εὐθύνειν τε καὶ διελέγχειν πρὸς 'Αριστοτέλη νεκνιευόμενον.
- 3 Καὶ δὴ καὶ ἔξήλεγχε κάλλιστά τε καὶ διαλεκτικώτατα, ὡσπερ προείρηται. 10 σοὶ δὲ μηδὲν μὲν εἰδότι, πάντα δὲ οἰομένῳ εἰδέναι καὶ διὰ τοῦτο ῥᾷστα μηδενὶ ἔυννῷ σαυτὸν εἰς τοιαύτας ἀγωνίας καθιέντι καὶ κενῆς τὰ μάλιστα δόξης ἐφιεμένῳ καὶ ταύτην σαυτῷ προσποιῆσαι πάνυ φαύλως πεισθέντι, ἦν ὑπὸ σχήματι τοῦ συναίρεσθαι Πλήθωνι ἀντειπὼν Θεοδώρῳ καὶ κολούσας αὐτὸν, ἀνδραὶ ἐπὶ σοφίᾳ νῦν περιβόητον ἐν ἐκατέρᾳ τῇ φωνῇ, δόξης εἶναι τι μηδὲν 15 ὁν, τοιούτοις ἀνδράσιν ἀπομαχόμενος, εὐήθυνται πάνυ καὶ ἐπὶ τῷ γε σῷ κακῷ, πεισθῆτι μοι, τετόλμηται, ἐφ' οἵς Πλήθωνι μὲν κινδυνεύοντι βοηθεῖν, Θεοδώρῳ δὲ ἀντιλέγειν προείλου μέν, φαίνη δὲ μηδέν τι προΐργου τὸ παράπαν διηνυκώς. Πλήθωνά τε γὰρ οὐκ ὕνησας οὐδὲ ὅπωστιοῦν, φὰ συναγορεύειν ὑπέστης. δπου γε καὶ καταβάλλων αὐτὸν ὑπὸ ἀβελτηρίας ἀλίσκη συχνά, τὴν ἀρχὴν 20 μηδὲ τὴν διαφορὰν ξυνιείς, καθ' ἓν αὐτὸς πρὸς 'Αριστοτέλη περὶ οὐσίας διαφέρεται, ως προΐδητος ἐλεγχθήσῃ τοῦ λόγου.
- 4 Πῶς γὰρ δὲ σοι καὶ ἔξεγένετο τῶν Πλάτωνος καὶ 'Αριστοτέλους καὶ
 B 6 τῶν αὐτοῖς ἐπομένων δοξῶν ἐπιβόλω καὶ ὅπωσιοῦν εἶναι, δε γε 'Αριστοτέλους μὲν ὑπὸ βλακείας καὶ βραδυτῆτος νοῦ οὐδὲ μικρὸν γοῦν συνῆκας, τοῖς Πλάτωνος 25 L 97^v δὲ οὐδὲ ἐνέτυχες οὐδὲ ὅπωστιοῦν; ἐκείνῳ τε οὖν ξυνήνεγκες τουτὶ σου τὸ σύγγραμμα. αὐτὸς τε οὐκ ὕνησο οὐδὲ ἤρθης ὡσπερ φίου, ἀλλὰ καὶ κεῖσαι καταπεπτωκώς πτῶμα γέλωτος ἀξιον, ἀποτυχὼν τῆς ἥς ἐν ἐλπίδι δόξης ἐτύγχανες δν. Θεόδωρὸν τε οὐκ ἐκόλουσας πολλὰ καὶ ταῦτα καμών, οὐ μᾶλλον ἢ Θερσίτης 'Αχιλλέα κολούειν ἐπιχειρῶν. γέλωτα δὲ πλατύν παρὰ τοῖς ἐν- 30 τυγχάνουσιν ὀφλέσ τε ἤδη ἀσχημονῶν, ἐφ' οἵς τὸ τῆς παροιμίας ὃς πρὸς 'Αθηνᾶν ἐρίζων πεφώρασαι. καὶ ἔτι μᾶλλον ὀφλήσεις, ἐπειδάν σε τραχύ τι λίαν καὶ ἄμουσον καὶ καταπληκτικὸν ὑπὸ λεοντῆς φθεγγόμενον καὶ τοὺς ἀπλουστέρους λανθάνοντά τε καὶ δεδιττόμενον ἀποδύσαντες, πολύ τι τοῦ περιβλήματος ἀπολειπόμενον διελέγξωμεν. καὶ τὸ προσωπεῖον συντρίψαντες, δπερ ὑπὸ φιλο- 35 σοφίας σχήματι πίθηκος δν ὑποδεδυκέναι τετόλμηκας, ἐπὶ τοῦ σχήματος, οὐπερ ἤξιωσαι, τοῦ λοιποῦ μένειν διδάξωμεν καὶ τῶν σοὶ μὴ προσηκόντων μεταποιεῖσθαι μηκέτι ζητεῖν. ἢ γὰρ ἀν ἀδικοῖμεν Θεόδωρὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους, καθ' δν ἀνέδην οὐτωσὶ τὴν πομπείαν ἀδίκως ἐποίησας, εἰ σὺ μὲν κύων »ἀναιδείην ἐπειμένε«, οὐδαμόθεν προσῆκόν σοι Πλήθωνι βοηθεῖν, κενῆς 40

1 'Ανδρόνικος B] L om. | 27 καὶ B] L om. | 38 ἀν L] B om. | ἀδικοῖμεν L
ἀδικοῦμεν B

δὲ μόνον ἔρωτι δόξης προαχθεὶς ἐτόλμησας οὔτως ἀντειπεῖν Ἰταμῶς Θεοδώρῳ, τῷ ψεύδει καὶ ταῦτα συνηγορῶν καὶ ἄμα οὐτωσὶ φαύλως ἔχων ἐπιστήμης καὶ φύσεως, ἡμεῖς δέ, οἵ πολλαχθεν προσήκει τούτοις βοηθεῖν καὶ ἄμα ἡμᾶς αὐτοὺς οὐκ ἀπαξιοῦσι, μᾶλλον δὲ πολλοὺς τῶν ἡμῖν πεπλησιακότων 5 μὴ οὐχὶ τὰ ἐξ πᾶσαν ἐπιστήμην σοῦ πολλῷ κρείττους εἶναι δλιγωρήσομεν. οὔτω δή τοι φαύλως τοῦ συγγενικοῦ τε καὶ φιλικοῦ καθήκοντος καὶ πάντας οὐτωσὶ περιυβρισμένους ὑπὸ σοῦ τοῦ τελχῖνος περιοφόμεθα, ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς Β 6^ν καὶ ταῦτα ἀγωνιζόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀποτίσομέν σοι τὸ τῇ σῇ κακοηθείᾳ προσῆκον διφείλημα, τοὺς λόγους τε ἀνατρέποντες καὶ τὸ σαμρόν καὶ ἀμ-10 βλυσωπὸν τῆς σῆς διανοίας ἐλέγχοντες καὶ τῶν λοιδοριῶν, ἃς ἐκείνοις προστρίψασθαι καὶ μάλα ἐγλίχου, αὐτοὺς μὲν πολλῷ κρείττους δεικνύντες, σὲ δὲ ταύταις τε καὶ πλείοσιν ἄλλαις ἔνοχον. Ήν δὲ κακῶς εἰπὼν πρότερον ἀδίκως, νῦν ἀκούων δικαίως κακῶς χαλεπαίνης, σαυτῷ μεμφόμενος ἐν δίκῃ ἀν μεμφόμενος εἴης. δὲ γάρ τὰ σπέρματα καταβαλών, οὗτος καὶ τῶν φύντων αἴτιος.

15 Μιχαῆλος. »Αλλ' οὐδ' δσοι γε ἐξ αὐτοῦ 'Αριστοτέλους ἐξ δεῦρο κείνῳ 3, 1 τιθέμενοι Πλάτωνι ἀπηντήκεσσαν.« L 98

'Ανδρόνικος. Οὐκ ἐνέτυχες Ἰσως τοῖς τῶν παλαιῶν βιβλίοις. πλείστους² γάρ ἀν εὑρες τῶν 'Αριστοτέλει τιθεμένων ἀντειπόντας ταῖς τοῦ Πλάτωνος δόξαις. ὃν εἰς καὶ 'Αλέξανδρος δ 'Αφροδισιεύς, ἀνὴρ οὐχ δ τυχών, 20 ἀλλὰ τῶν γνησιωτάτων Περιπατητικῶν. τοὺς δ' ἐν ἐσπέρᾳ τῶν φιλοσοφίας ἐπιμελουμένους δογμάτων ποῦ θήσεις, εἰπέ μοι, κρείττους ἀριθμοῦ σχεδὸν δηταῖς; πάντας γάρ τούτους 'Αριστοτέλει τιθεμένους, Πλάτωνι δὲ ἀντιλέγοντας καὶ μάλα ἀσμένως εύρήσεις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὅρας εἰκῇ σοι εἰρηται. τὰ δὲ λοιπά σου ἰδῶμεν.

25 Μιχαῆλος. »Ωστε καὶ τοιούτοιν ἐπιστρατεύειν ἀνδροῖν, παρ' οὓς μόλις 4, 1 ἀν δξιος εἴης, εἰ περιεῖν, φοιτῶν.«

'Ανδρόνικος. Θεόδωρον μέν, εἰ περιεῖν ἐκείνοις οἱ παλαιοί, ἕνα ἀν τῶν² ἐκείνοις διμοτίμων ἥγοῦντο, ἀνδρα εὖ μὲν σοφίας καὶ ἐπιστήμης ἥκοντα, εὖ δὲ καὶ ἥθους, ὡς δὴ καὶ οἱ νῦν ἥγοῦνται, οἵ αὐτὸς φῆς χαριζόμενος συν-30 τεθεικέναι τουτί σου τὸ φιλούμενον πόνημα, ἀγνοῶν δτι λέγεις οὐδὲ τὸ λεγόμενον, δπου γῆς εἰ, συνιείς. σὺ δ' εἰ περιεῖν, οὐ παρ' ἐκείνους ἐφοίτησας δν. ἀπελήλασσο γάρ ἀν ἐκεῖθεν διά τε φαυλότητα τρόπων καὶ βραδυτῆτα νοῦ. παρὰ κωμῳδοποιοῖς δ' ἀν Ἰσως διέτριβες καὶ οὐδὲ παρ' ἐκείνοις διὰ τιμῆς ὃν, ἀλλὰ τοῖς πάπποις τε καὶ πρεσβύταις συναριθμούμενος, ἔλκων τὸν κόρδακα, Β 7 35 καὶ τὸν προστυχόντα τύπτων τῇ βακτηρίᾳ, ἀφανίζων τὰ σκώμματα ἥ καὶ τούτων ἀσχημονέστερα ἀττα ἐπὶ τῆς ὁρχήστρας ἀνέδην δρῶν, ἐκπίπτων τε καὶ ὑπὸ τῶν θεατῶν συριττόμενος.

4 πεπλησιακότων L πεπλησιοκότων B | 15 Μιχαῆλος L om. | 17 'Ανδρόνικος.
Οὐκ L om. | 29 συντεθεικέναι B συντεθηκέναι L

15 Mich. Ap. Obiect. c. 1, 2 (*supra* p. 162, 2 sq.). | 25 Mich. Ap. Obiect. c. 1, 2 (*supra* p. 162, 5 sq.).

5, 1 Μιχαῆλος. »Αὐτίκα δὴ σοι τὸ πρῶτον ἔκεῖνο, πῶς οὐκ ἀν ἀφραίνοντος εἶη;«

2 'Ανδρόνικος. Οὐ περιπίπτει Θεόδωρος ἔκαυτῷ. οὐ γάρ τούτοις ἀλίσκεται, οἵς μέμφεται Πλήθωνι. ὁ μὲν γάρ ἡρξεν ὑβρεως· Θεόδωρος δὲ ἀμύνεται τὸν ὑπάρξαντα. ταῦτα δ' οὐ ταῦτον, ὥσπερ δὴ καὶ νῦν ἐμοὶ τε καὶ σοί. οὐ γάρ 5 δομοίως ἀμφοῖν τις δικαίως ἀν νεμεσήσειν. σὺ μὲν γάρ ἀδίκως ἡρξας ὑβρεως· αὐτὸς δὲ δικαίως ἀμύνομαι σε τὸν ὑπάρξαντα. ώστ' αὐτὸς μᾶλλον παραφρονεῖς, δ τοὺς δὲ λοιδούς ἀφραίνοντας καλῶν.

6, 1 L 98^v Μιχαῆλος. »Τιβριν δὲ ἦ λοιδορίαν οὐκ ἀν εἴποιμι τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἔλεγχον 10 καὶ ἀπόδειξιν, δσα ἀν τις ἔχοντι λέγη τινί.«

2 'Αδρόνικος. 'Η που σύ, ήν τις ἀσεβείας ἔαλωκότα λέξας τύχη, τάληθη λέγων — ἔάλως γάρ, ὡς οἰσθα, ἐν Βυζαντίῳ — οὐκ ἀνιασθήσῃ οὐδὲ λοιδορίαν ἡγήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἡσθεὶς τῷ ρήματι δμολογήσεις χάριτας τῷ εἰπόντι. ἀλλ' οὐκ ἔστιν· ἀλλ' εὖ οἰδ' ὡς οὐ ρήμασι μόνον ἀν ἔχρήσω ὑβριστικοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ ξίφος σπασμένος ἔδιωκας ἀν ἔκεῖνον φονῶν. καίτοι καν τοῦτο, δπερ 15 αὐτὸς τίθεσαι, λοιδορίᾳ τυγχάνη δν, ἔχρην σε πρῶτα Πλήθωνα τάληθη κατ' 'Αριστοτέλους δείξαντα εἰρηκέναι, εἰτ' ἔκεῖνον μὲν ἀναίτιον, Θεόδωρον δὲ δεῖξαι συκοφαντοῦντα. νῦν δὲ τὸ ζητούμενον ὡς δμολογούμενον λαβών περαίνεις οὐδέν. Πλήθωνά τε ἀεὶ λοιδορούμενον 'Αριστοτέλει καὶ συκοφαντοῦντα ἔροῦμεν, Θεόδωρόν τε οὐ συκοφαντοῦντα Πλήθωνα οὐδὲ φονῶντα, ὡς αὐτὸς φής, 20 ἀλλὰ δικαίως ἐπεξερχόμενον, ἔως ἀν Πλήθωνα μὲν τάληθη κατ' 'Αριστοτέλους εἰπόντα, Θεόδωρον δὲ τὰ μὴ διντα ἔκείνω περιάψαντα δείξης.

7, 1 Μιχαῆλος. »Εἰτ' οὐ ξυνίης ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρηκώς ἀγαθὸν αὐτὸν, B 7^v μὴ συκοφάντην μηδ' ἔξαπατῶντα τὸν Πλήθωνα.«

2 'Ανδρόνικος. Οὐ συνῆκας, ὡγαθέ, Θεοδώρου. οὐ γάρ ἀν αὐτὸν αὐτῷ 25 περιπίπτειν ἔλεγες. ἀγαθὸν γάρ ἔκεινός φησι Πλήθωνα ἔθει 'Αθηναίων. ἔκεινοι γάρ πάντα δνδρα οὐκ ἀγαθὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ βέλτιστον ἔλεγον. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἀγαθὸν σε λέγων καὶ μοχθηρὸν ἔφην καὶ αὔθις ἔρω, καὶ δμως οὐ περιπίπτω ἔμαυτῷ. ἔκεινο μὲν γάρ σε νομίζω, τοῦτο δὲ λέγω τῷ ἔθει χρώμενος. δεδόσθω δ' δμως, ὡς Μιχαῆλος ἀκούει, οὕτω καὶ Θεόδωρον εἰρη- 30 κέναι· ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἔκαυτῷ περιπίπτει. ἀπλῶς μὲν γάρ ίσως Πλήθων ἀγαθός, πὴ δὲ οὐκ ἀγαθός, ἐνθα δηλονότι 'Αριστοτέλη συκοφαντεῖ. οὐ γάρ τὰ ἀπλῶς κατηγορούμενα καὶ πῃ κατηγορεῖσθαι ἀνάγκη, ὥσπερ οὐδὲ τὰ πῃ καὶ ἀπλῶς. τὰ μὲν οὖν ἐς τὰ προοίμια εἰρημένα σοι οὕτως εὐήθως καὶ ἀμαθῶς εἰρηται, ώστε μοι δοκεῖς παρὰ κρατῆρα καθήμενος συντεθεικέναι 35 αὐτά. φέρε δὴ καὶ πρὸς τοὺς λόγους σοι εἰρηται, διακρούσωμεν.

3 'Ανδρόνικος. Οὐ L om. | 5 δὴ καὶ L] B om. | 9 Μιχαῆλος L om. | 11 'Ανδρόνικος. 'Η L om. | 20 Πλήθωνα L Πλήθωνι B | 32 'Αριστοτέλη L 'Αριστοτέλει B | 35 συντεθεικέναι B συντεθηκέναι L

1 Mich. Ap. Obiect. c. 1, 3 (*supra* p. 162, 9). | 9 Mich. Ap. Obiect. c. 1, 3 (*supra* p. 162, 15 sq.). | 23 Mich. Ap. Obiect. c. 1, 3 (*supra* p. 162, 26 sq.).

Μιχαῆλος. »Ούδεις τῶν παλαιῶν, ὃ φιλότης, οὗθ' ὅσοι γε συνέθεντο 8, 1 ἐπιστήμας, οὗτε οἵς ἄλλοις ἐν τοῖς σφετέροις συγγράμμασι τοιαῦται ξυν-^{L 99} έτυχον ὑποθέσεις, μᾶλλον οὐσίας τὰ καθ' ἔκαστα ἡξίωσαν τῶν εἰδῶν.«

Ανδρόνικος. Καὶ ποῦ σὺ ἦ τίσι τῶν παλαιῶν συγγράμμασιν ἐντυχών² δ καὶ γνοὺς ἀκριβῶς μηδένα ἔκεινων τὰ καθ' ἔκαστα τῶν καθόλου μᾶλλον οὐσίας ἡξιωκότα; δισχυρίζῃ βιῶν μηδένα ἔκεινων τὰ γε τοιαῦτα ἡξιωκέναι. δεδόσθω δὲ δικαίως μηδένα τῶν παλαιῶν τοῦτο ἡξιωκέναι, οὐδ' ὅλως ἡμᾶς αἴρεις. πολλὰ γάρ καὶ ἄλλα τοῖς παλαιοῖς μὲν οὐχ εὔρηται, διὸ καὶ πολλοῖς ἀτόποις ἐνεδίδοσαν λόγοις, ὥσπερ δὴ καὶ περὶ τῆς τοῦ δικοῦ δόξης. μὴ γάρ 10 δυνάμενοι κατιδεῖν, ὡς τὸ αὐτὸν ἐν τε καὶ πολλὰ οὐκ ἀδύνατον εἶναι, ἐν μὲν ἐνεργείᾳ, δυνάμει δὲ πολλά, καὶ αὐθις ἐνεργείᾳ μὲν πολλά, δυνάμει δὲ ἐν, ἀναγκαζόμενοι δ' ὑπὸ τῶν λόγων οἱ μὲν τὸ ἔστιν ἀφήρουν, οἱ δὲ τὴν λέξιν μετερύθμιζον, ἔτεροι δὲ εἶναι τι μὴ διὰ ἐντίθεσαν, οἱ δὲ τὰς ἀτόμους εἰσήγαγον. B 8 τοῖς δὲ περὶ Ἀριστοτέλη τοῦτο τε κάλλιστα εὔρηται, καὶ ἄλλα πλεῖστα οὐ 15 πρὸς λογικὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡθικὴν καὶ φυσικὴν καὶ θεολογίαν τὰ μέγιστα συμβαλλόμενα. ἔστι δ' ἂ καὶ τοῖς περὶ Πλάτωνα. τί οὖν ἀτοπον, εἰ καὶ τοῦτο ἡγνοεῖτο μὲν τοῖς παλαιοτέροις, Ἀριστοτέλη δὲ ἀτε οὐ τῶν πρὸς αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν νοῦ τε δξύτητι καὶ σπουδῇ διενηνοχότα πολλῷ καὶ τὴν φύσιν τῶν διηρευνοχότα διηρευνοχότα οὐδὲ τοῦτ' ἔλαθεν; ἀλλὰ 20 πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ καλλίστοις εὔρων αὐτὸς πρῶτος οὕτως ἐκάλεσε. τοῦτ' ἄρα καὶ Θεόδωρος εἰδώς, εἴτ' αὐτὸς φησιν οὕτω πρῶτος καλῶν, εἴτε καὶ ἔτέρων τινῶν παλαιτέρων δόξη καὶ διαιρέσει καὶ λέξει χρώμενος.

ΟΤΙ ΔΕ ἀπλούστερον οἱ πρὸς αὐτοῦ τῶν φιλοσοφίας δογμάτων ἤπποντο³ καὶ ὥσανεὶ ψελλιζόμενοι, πλείστους δσους ἔχοντί μοι παράγειν μάρτυρας 25 δύο δικαίως Εὔδημός τε καὶ Πορφύριος ἀποχρήσετον. Εὔδημος μὲν λέγων· «Παρμενίδου μὲν οὖν ἀγασθείη τίς ἀν αξιοπίστοις ἀκολουθήσαντος λόγοις καὶ ὑπὸ τοιούτων ἀπατηθέντος, ἀ οὕτω τότε διεσαφεῖτο; οὕτε γάρ τὸ πολλαχῶς ἐλεγεν οὐδεῖς, ἀλλὰ Πλάτων πρῶτος τὸ δισσὸν εἰσήγαγεν, οὕτε τὸ καθ' αὐτὸν καὶ κατὰ συμβεβηκός, φαίνεται τε ὑπὸ τούτων διαψευσθῆναι. ταῦτα δ' ἐκ 30 τῶν λόγων καὶ τῶν ἀντιλογιῶν ἐθεωρήθη καὶ τὸ συλλογίζεσθαι· οὐ γάρ συνεχωρεῖτο, εἰ μὴ φαίνοιτο ἀναγκαῖον. οἱ δὲ πρότεροι ἀναποδείκτως ἀπε-^{L 99^v} φαίνοντο.» ταυτὶ μὲν Εὔδημος. Πορφύριος δὲ ἐκθέμενος τοὺς λόγους σχεδὸν ἀπάντων τῶν ἐν τε τὸ διεπόντων καὶ τῶν πολλὰ καὶ τοὺς διατερον δείξας θορυβηθέντας τε καὶ τοὺς λόγους ἐπιχειρήσαντας λύειν, ἔτεροις ὑπ' ἀγνοίας 35 ἀτοπωτέροις ἐαλωκότας πρὸς τὸ μηδὲ ἐκπεφευγέναι τὴν ζήτησιν ἐπάγει· τὴν τοίνυν τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἀπορίαν μόνος δ' Ἀριστοτέλης σύνοιδεν, δπως λύειν χρή. τὰ γάρ διατα φησὶ μὴ δμοίως διατα εἶναι. διὸ μὴ εἶναι αὐτῶν γένος τὸ δι, ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον εἶναι, δ καὶ αὐτὸν καθ' ἐκαυτὸν ὑποστῆναι B 8^v

1 ὃ L] B om. | 35 πρὸς τὸ L πρὸς τῷ B

1 Mich. Ap. Obiect. c. 2, 2 (*supra* p. 163, 4—6). | 26 Eudemii Fragment.
XI (coll. L. Spengel) p. 21, 26—22, 8. | 36 Porphyri. ? cf. In Categ. (ed. Busse) 139,
22—30.

δύναται, χαρακτῆρα ἐμφαῖνον ἔδιον. τὰ δὲ δύντα μὲν οὐχ ὅμοίως δὲ μετειληφότα τοῦ δύντος, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον τῷ ἐκείνῳ εἶναι καὶ ἡρτῆσθαι ἀπ' ἐκείνου πρὸς τὸ εἶναι. τὰ μὲν οὖν ῥήματα τοῖν ἀνδροῖν ταῦτα. ἐξ ὧν ἔχοι τις ἀν κατιδεῖν τό τε τῶν παλαιῶν ἀπλούστερον περὶ τὴν τῆς ἀληθείας εὑρεσιν καὶ τὴν Ἀριστοτέλους πρὸς τοὺς πρὸς αὐτοῦ πάντας ὑπεροχήν. μόνος, γάρ 5 φησιν, Ἀριστοτέλης σύνοιδεν, δπως χρὴ λύειν τὴν τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἀπορίαν. ταῦτά φησι Πορφύριος, ὁ τοῦ Πλάτωνος ὑποφήτης, ὃ καν Πλήθων ἵσως παραχωρήσειεν.

* * * * *

4 "Ο δὲ αὐτὸς ὡς ἀτοπὸν ἐπάγεις, τὸ τὴν οὐσίαν τὴν παθητὴν τῆς ἀπαθοῦς συμβαίνειν πρότεραν εἶναι καὶ μᾶλλον οὐσίαν, τοῖς μὲν τὰ καθόλου χωριστὰ 10 καὶ καθ' αὐτὰ ὑφεστηκότα τιθεμένοις δόξειν ἀν ἀτοπὸν εἶναι. πῶς γάρ ἀν τὸ σύνθετον καὶ φθαρτὸν καὶ αἰτιατὸν τοῦ γε ἀπλοῦ καὶ ἀφθάρτου καὶ αἰτίου πρότερον καὶ μᾶλλον οὐσίᾳ ἀν εἶη; τοῖς δ' ἐκ τοῦ περιπάτου ἀχώριστα τιθεμένοις οὐκ ἀτοπὸν πρώτας τε καὶ μάλιστα καὶ κυριωτάτας οὐσίας τὰ καθ' ἔκαστα λέγειν, δευτέρας δὲ τὰ καθόλου. πρώτας μέν, διότι πρώτοις τοῖς 15 αἰσθητοῖς καὶ συνθετοῖς — ταῦτα δ' εἰσὶ τὰ ἀτομα — ἔπειτα τοῖς ἀπλοῖς καὶ κοινοῖς ἐπιβάλλομεν, καὶ διότι ἐν τοῖς κατὰ μέρος καὶ τὰ κοινὰ τὸ εἶναι ἔχει· κυριωτάτας δέ, δτι τῶν ἄλλων καθ' ὑποκειμένων τῶν καθ' ἔκαστα λεγομένων αὗται καθ' αὐτὰς τυγχάνουσιν οὖσαι, μήτε καθ' ὑποκειμένου λεγόμεναι μήτε ἐν ὑποκειμένῳ οὖσαι· μάλιστα δέ, δτι κατὰ τὸ ὑποκεῖσθαι ἡ οὐσία χαρακτηρίζεται. τὰ δὲ καθ' ἔκαστα ὑπόκειται οὐ τοῖς συμβεβήκόσι μόνον ἐν ὑποκειμένοις οὖσιν ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς καθόλου καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν λεγομένοις.

"Ετι δὲ εἰ τὸ καθ' αὐτὸν εἶναι τὰ μάλιστα τὴν οὐσίαν χαρακτηρίζει, ὡς δὴ καὶ Ἀρχύτας φησί, »μόναν ταύταν λέγων ὑποκεῖσθαι τοῖς ἄλλοισι καὶ B 9 αὐτὰν καθ' αὐτὰν δύνασθαι νοεῖσθαι« — τούτου δὲ τὸ μήτε ἐν ὑποκειμένῳ μήτε 25 καθ' ὑποκειμένου χαρακτηριστικά, ἀμφω δὲ τὰ καθ' ἔκαστα ἔχει· οὔτε γάρ καθ' ὑποκειμένου οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ εἰσί, τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν εἰ καὶ μή ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλ' οὖν καθ' ὑποκειμένων τῶν πρώτων οὐσιῶν λεγομένων — πῶς οὐκ ἀν μάλιστα οὐσίαι τὰ καθ' ἔκαστα εἰεν, ἀκριβέστερον ἡ τὰ γένη καὶ τὰ εἰδη τοὺς χαρακτῆρας σώζοντα τῆς οὐσίας; ἀλλὰ μήν τὰ μὲν 30 L 100 καθόλου δυνάμει τὰ καθ' ἔκαστα, τὰ δὲ καθ' ἔκαστα ἐνεργείᾳ τὰ καθόλου περιέχει. τὸ γάρ καθόλου, εἰ μὲν ὡς ἀκατάτακτόν τις θεωροῦ, περιεκτικὸν ὄρφ τῶν κατὰ μέρος, εἰ δ' ὡς κατατεταγμένον, περιεχόμενον ὄρφ ὑπὸ τῶν καθ' ἔκαστα, μέρος δν αὐτῶν καὶ συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας αὐτῶν μετὰ τῆς διαφορᾶς. εἰ οὖν οὕτω ταῦτα ἔχει, τὸ δ' ἐνεργείᾳ τοῦ δυνάμει πολλῷ 35 κυριώτερον καὶ τιμιώτερον εἰς οὐσίας λόγον, πῶς οὐκ ἀν κυριώτατα καὶ μάλιστα οὐσίαι εἰεν τὰ καθ' ἔκαστα;

9, 1 Μιχαῆλος. »Τῇ σφετέρᾳ ἐπαμύνειν βουλόμενος δόξῃ, ὡς οὐχ ὑφεστήκασι καθ' αὐτὰς αἱ ἰδέαι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀτόμοις ἡ ἐπινοίαις ψιλαῖς ἐπιθεωροῦνται.«

1 ἐμφαῖνον L ἐμφαίνων B | 3 ἔχοι B ἔχει L | 39 ἡ ἐπινοίαις] L³ suppl. ἡ B om. ἡ

9 Mich. Ap. Obiect. c. 2, 2 (*supra* p. 163, 8 sq.). | 24 Ps.-Archyt. fr. 3 ^{ed.}
F. Schulte). | 38 Mich. Ap. Obiect. c. 2, 3 (*supra* p. 163, 16—18).

'Ανδρόνικος. "Εοικας σύ οὐ δόγματα μόνον καὶ δρους φιλοσοφίᾳ προσήκοντας, ἀλλὰ καὶ ἡ παισὶν ἀρχομένοις δῆλα, ἀγνοεῖν. τίς γάρ οὐκ ἂν σου καταγελάσειεν, ἐπινοίαις ψιλαῖς ἐν τοῖς ἀτόμοις τὸ καθόλου λέγοντος θεωρεῖσθαι; εἰ γάρ ἐν τοῖς ἀτόμοις θεωρεῖται, οὐκ ἐπινοίᾳ ψιλῇ, ἀλλ' ἐπινοίᾳ ἀν θεωροῖτο. 5 εἰ δὲ ἐπινοίᾳ θεωρεῖται ψιλῇ, ὅστερον κατὰ συμβεβηκός ἔστι καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἀτόμοις τὸ εἶναι ἔχον — διπλοῦ γάρ δυντος τοῦ καθόλου κατά γε τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου ἐν τοῖς πολλοῖς — μετὰ τὰ πολλὰ. τὰ γάρ πρὸ τῶν πολλῶν, εἰ καὶ τινες τῶν ὑπομνηματιστῶν οὐ Πλάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀριστοτέλει προσποιοῦσιν, ἀλλ' ἡμῖν τὸ τοῖς πλείστοις δοκοῦν θετέα τὰ νῦν ἀν εἴη. ἐν τοῖς 10 πολλοῖς μέν φασι τὸ ἐν τοῖς ἀτόμοις οὐσιωδῶς κατ' ἐπίνοιαν ἔξω τοῦ ἡμετέρου νοῦ θεωρούμενον εἴτε ἔξηρημένον εἴη καὶ ἀκατάτακτον εἴτε καὶ κατατεταγ- B 9^ν μένον. μετὰ τὰ πολλὰ δὲ τὸ ἐν τοῖς ἡμετέραις ἐννοίαις ἔξ αφαιρέσεως ὑφιστάμενον, ὁστερογενές ὅν καὶ τὴν τοῦ κοινοῦ μᾶλλον καὶ ἀδιαφόρου ἐννοιαν ἐπιδεχόμενον, ἐννοηματικὸν καὶ ὅν καὶ καλούμενον.

15 Εἰ μὲν οὖν τοσαῦτην ἀμαθίαν νοσεῖς, ὥστε τά γε τοιαῦτα ἀγνοεῖν, ἐλεῶς σε τῆς κακοδαιμονίας, καὶ σοι μεταδοτέα ἀν εἴη αἰσθήσεως. εἰ δὲ οὐκ ἀγνοῶν ἔκῶν εἶναι ἐθελοκακεῖς ἢ καὶ κραιπαλῶν ταῦτα σύ γέγραφας, πληγῶν σοι δεῖ καὶ μάλα πολλῶν. τί γάρ μαθὼν ὑβρίζεις εἰς δυνδρας, ὃν οὐδὲ τὸ πυκτίον ἀξιος ἀν εἴης λαβὼν ἐπεσθαι σφίσι, καθαπερεὶ τις τῶν οἰκετῶν; κακοήθης 20 δὲ ὃν αὐτὸς καὶ ἀχάριστος, Ἀριστοτέλη τοιοῦτον καλεῖς, τὰς ἐκείνω μοχθηρίας προστριβόμενος, ἀνδρί, οὐ τὴν σοφίαν οὐχ ἢ 'Ἐλλάς μόνον καὶ Ἰταλία, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἢ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη θαυμάζει, καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ καθάπερ τινὰς Πυθικοὺς χρησμοὺς ἀσπάζεται τε καὶ διὰ τιμῆς ἀγει. καίτοι πῶς ἀχάριστος Ἀριστοτέλης Πλάτων, δις γε λοιδορεῖται μὲν αὐτῷ οὐδὲ διπωσοῦν; οὖκον 25 ἀν εὔροις ἐν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν; εὐθύνει δὲ μόνον καὶ ἐλέγχει, ἔνθα τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ κινδυνεύουσαν, Πλάτωνι κάνταῦθα ἐπόμενος, μηδὲν L 100^ν εἶναι τῆς ἀληθείας εἰρηκότι πρεσβύτερον. καίτοι εὶ καὶ κακοήθης Ἀριστοτέλης τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀντειπών, πῶς οὐ τοιοῦτος μᾶλλον ἀν εἴη Πλάτων, οὐκ ἐλέγξας μόνον τοὺς πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ σκώψας εἰς αὐτοὺς ἵκανῶς, ἀπ' αὐτοῦ γε 30 'Ομήρου ἀρξάμενος; Ἀριστοτέλης δὲ οὐ μόνον οὐ λοιδορεῖται εὐθύνων τοὺς λόγους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀλγοῦντι ἔοικεν ἀντιλέγων αὐτοῖς. καὶ τὴν πρὸς Πλάτωνα ἀντιλογίαν ἐν τοῖς ἡθικοῖς προσάντη καλεῖ, ἀλλ' οὐ κακοήθειαν τὰ τοιαῦτα ἀν τις φαίη νοῦν ἔχων. ἔξετασιν δὲ τῆς ἀληθείας ἀκριβεστάτην λέγων αὐτά, δρθότατα ἀν λέγοι παρὰ δικαίοις κριταῖς.

35 Πῶς δὲ καὶ φθονερὸς Ἀριστοτέλης ἢ δόξης κενῆς ἐραστής, δις γε μύθοις· μὲν καὶ συμβολικοῖς αἰνίγμασι ποιητῇ μᾶλλον πρέπουσιν οὐκ ἐχρήσατο; οὐδὲ αὖ φύρδην τε καὶ ἀτάκτως διδάσκει τὰς ἐπιστήμας, ἀπέραντον πόνον B 10 τοῖς βουλομένοις τοῖς βιβλίοις προσκεῖσθαι παρέχων, τὰ πλείω δὲ μηδὲ διασαφῶν, πότερον τῆς ἀντιφάσεως μέρος τίθεται, πολλὰ δὲ χαίρειν εἰπών 40 τοῖς τοιούτοις, τάξει τε ἀρίστῃ καὶ φράσει φιλοσοφίᾳ πρεπούσῃ καὶ ποιητικῆς

5 ὁστερον B add. καὶ | 17 σύ γέγραφας L συγγέγραφας B | 28 τοῖς L τοὺς B |
33 ἀκριβεστάτην L] B om. | 37 ἐπιστήμας L ἀπιστήμας B

Ιδίας ἀπηλλαγμένη, ίδια περὶ ἔκάστης ἐπιστήμης βιβλία κάλλιστά τε καὶ πλεῖστα συντεταχώς, καὶ οὗτως εύμενέστατά τε δόμοῦ καὶ ὡφελιμώτατα τοῦ ἀνθρωπείου γένους προμηθησάμενος. καθαπέρει τις πατὴρ κοινὸς τὸ συμφέρον τῶν υἱῶν ὁρῶν προβλῆμα τοῖς βουλομένοις αὐτοῖς συνεῖναι παντοδαπής οὖσι παιδείας μεστοῖς, σωτὴρ ἀγαθὸς τῷ δοντὶ τοῖς πᾶσιν ἀναφανεῖς.

5

5 Σὺ δ', ὡ βδελυρέ, τὰς σαυτοῦ μοχθηρίας αἰδοῦ τοῖς ἄλλοις προστρίβεσθαι. δς γε φθόνῳ τε καὶ ἐπιχαιρεκακίᾳ καὶ κενῆς ἔρωτι δόξης τοσοῦτον ἔαλώκεις, ὡστε μήτε σοὶ τῶν νῦν μηδένας ἐν λόγοις οἴόν τε ἀμιλλᾶσθαι νομίζειν, τὴν κατὰ διάθεσιν ἀγνοιαν καὶ ταῦτα νοσοῦντι κακίστην οὖσαν, ἐπὶ τε τοῖς τῶν πέλας τὰ μέγιστα χαίρειν κακοῖς, τὴν ἐκείνων λύπην σαυτῷ ῥάστωνην νομίζοντα, ἐπὶ τε τοῖς ἀγαθοῖς αὐτῶν ἐκτήκεσθαι τε καὶ καταδαπανᾶσθαι καὶ ἀποπνίγεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐνοικοῦντός σοι φθόνου καθαπέρει τινος πικροτάτου σητός, ὡς καὶ προσαγγέλλειν δι' αὐτὸν σαυτὸν ἔτοιμον εἶναι οὐδὲ τῇ βουλόμενον διὰ βασκανίαν, ὡς δὴ τοῖς καὶ ὁπωσοῦν σου διάπειραν εἰληφόσι πεφώρασαι.

6 'Αλλὰ δὴ καὶ Θρᾷκα 'Αριστοτέλη πρότερον, Πλάτωνα δὲ 'Αθηναῖον 15 ἐκάλεις, ὡς δὴ τοῦ θεοῦ οὐδέσιν ἄλλοις ἢ 'Αθηναίοις τὴν τῆς ἀληθείας εὔρεσιν

L 101 ἀπονείμαντος. καίτοι καὶ Πυθαγόρας καὶ Τίμαιος, οἵς ἔπεσθαι φήσ, οὐκ 'Αθηναῖοι. ὁ μὲν γάρ Λοκρός, Πυθαγόρας δὲ Σάμιος. ἀλλ' οὐδὲ Πλωτῖνος καὶ Πορφύριος. Φοίνικες γάρ. πῶς δ' οὐ συνίης σαυτῷ περιπίπτων νῦν, Πλάτωνι μὲν καὶ Πλήθωνι ἔπεσθαι λέγων, τάναντία δ' ἐκείνοις φρονῶν; οὐ γάρ 20 Πλάτων Αιγυπτίοις τε ἔπειτο καὶ Πέρσαις, καὶ πᾶσι μᾶλλον ἢ "Ελλησι; τί δέ; B 10^v οὐ καὶ Πλήθων τὴν Πλάτωνος θεολογίαν σεμνύνων, ἣν καὶ τὴν πολυτίμητον αὐτοῦ βίβλον φησὶ περιέχειν, τὴν ἀπὸ Ζωροάστρου εἶναι φησιν, ἀνδρὸς Πέρσου καὶ οὐδὲ ὁπωστιοῦν 'Ελλάδος φωνῆς ἐπαίστος; ἀλλὰ τοῦτο μέν σου τοιοῦτο τερέττισμα. κάκεῖνο δέ σου πῶς οὐκ ἀγροῦκον, Θρᾷκα 'Αριστοτέλη λέγοντος, 25 ώς δὴ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Θρᾳκικῆς, ἀλλ' οὐ Μακεδονικῆς οὖσης πόλεως, ὡς ἄλλοι τε τῶν ιστορικῶν φασι, καὶ Πτολεμαῖος ἐν γεωγραφικαῖς ὑφηγήσεσι τῆς 'Αμφαξίτιδος τὰ Στάγειρα παράλιον πόλιν ἀπογραφόμενος, τὴν δὲ 'Αμφαξίτιδα τῆς Μακεδονίας γῆν μετὰ τὴν 'Ηδωνίδα κειμένην;

7 Καὶ μοι δοκεῖς αὐτός, ὡς κάθαρμα, πρὸς μὲν τὸ πρᾶξαί τι καὶ νοῆσαι καλὸν 30 καὶ μάλα τις σκαιός καὶ ἀγροῦκος, διαβολὰς δὲ συρράψαι καὶ συκοφαντῆσαι καὶ λοιδορήσθαι καὶ μάλα νεανικός καὶ γεννάδας. δπου γε οὐδὲ αἰσχύνη λέγων ἔπεσθαι σε Πλάτωνι καὶ Τίμαιῷ καὶ Πυθαγόρᾳ, μηδὲν δλως εἰδώς, οὕθ' δτι Πλάτων οὕθ' δτι Πυθαγόρας ἢ Τίμαιος ἐδογμάτισαν, οὕτ' ἄλλος τις τῶν παλαιῶν. ἀλλ' ἵσως τοῖς Πλήθωνος ἐντυχών καὶ οὐδὲ ἐκεῖνα καλῶς συνιεῖς οἵει σαυτὸν ὑπ' 35 ἀφροσύνης σοφώτατον γεγονέναι, δς γε ὑπὸ βραδυτῆτος νοῦ, δσα μὲν τοῖς ζητουμένοις προσῆκε, παρῆκας. συνειλοχώς δὲ ἀττα ἐκ τῶν Πλήθωνος οὐ δεόντως παρονείρεις, ἀλλ' ἀκαίρως αὐτὰ παραβύεις καὶ παρακολλᾶς, τῶν καττυδινῶν διαφέρων οὐδέν. Εστι δ' δτε ὑπ' ἀναισθησίας καὶ λόγους ἔξεμεῖς εἰκῇ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν συντείνοντας οὐδαμῶς, ώς δὴ κάκεῖνο τὸ μηδὲν εἶναι 40

κοινὸν Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι, ὡσπερ Θεοδώρου διῆχυριζομένου κοινόν τι τοῖν ἀνδροῖν τούτοιν εἶναι. καὶ μοι ἔπεισι τὸ Ὁμηρικὸν ἐκεῖνο καὶ μάλα ἐν καιρῷ σοι φάγαι·

»Θερσῖτ' ἀκριτόμυθε, λιγύς περ ἐών ἀγορητής.«

5 'Επίσχες σαυτοῦ τὴν ἀκόλαστον γλῶτταν, πτύσας τὸ τῆς παροιμίας εἰς κόλπον, μηδὲ κάνθαρος ὃν Ἀριστοτέλει λέοντι μάχου. σαυτὸν μὲν γὰρ τὰ μέγιστα βλάψεις, ἐκεῖνῳ δ' οὐδένα μῶμον προστρίψῃ, οὐ μᾶλλον ἢ ἥλιον B 11 ἀμαυρῶσαι βουλόμενος βάλλων πηλῷ, σήτητον γὰρ τὸ κλέος τοῦ ἀνδρὸς L 101^v καὶ οἱ λόγοι, καὶ οἷοι τοὺς αὐτοῖς ἀντιλέγοντας ῥῆστα ἀν διολλύναι. ἐάσας 10 οὖν καὶ αὐτός, ἀνθρωπίσκε, ἀντιλέγειν αὐτῷ, καὶ σαυτὸν κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνούς, πυξίον λαβών, τοσούτου γὰρ ἀξιος εῖ, κάθου.

Μιχαῆλος. »Οὐκ ἔρρωται σοι δὲ λόγος καίπερ μέγα αὐχοῦντι ἐπ' ἐπιστήμῃ 10, 1 τῇ λογικῇ.«

'Ανδρόνικος. "Ἐρρωται καὶ μάλα καλῶς, ὡς ἥλιθιε. καὶ ἔοικας σύ, μᾶλλον² 15 δὲ καὶ πάνυ δῆλος εῖ, σοφίσασθαι μὲν καὶ παραλογίσασθαι καὶ μάλα πρόδημος εἶναι· ἀεὶ γὰρ ἡ φύσις σου ρέπει πρὸς τὸ κακοποιόν, ὑπ' ἀβελτηρίας οὐδὲ τοῦτο οἶδε τε εἶναι ποιεῖν, ὡς ἐξ ἄλλων τε κομιδῇ ἐάλως καὶ οὐχ ἥκιστα ἐκ τῶν νῦν ἀντιλογιῶν. οὐδὲ γὰρ ἀρχὰς γοῦν ἐπιστήμης λογικῆς δλῶς εἶδὼς φαίνη. ἐπειτα αὐτός ὃν τετυφώμενος Θεόδωρον ἀλαζόνα καλεῖς, ἀνδρα τὸ 20 μέτρον τε ἐν πᾶσι τηροῦντα καλῶς καὶ τὸ εἶναι πρὸ τοῦ δοκεῖν εἴπερ τις ἄλλος τιμῶντα, ὡς μηδένα εἶναι τῶν ἐκείνων ἐξ δεῦρο συγγενομένων, δις οὐκ ἀγαταὶ τε καὶ ὑπερεπαινεῖ τὸ σῶφρόν τε καὶ φιλόσοφον ἥθος αὐτοῦ. πάντας γὰρ ὡς ἀληθῶς δὲ ἀνὴρ εἰς τὴν αὐτοῦ εὐφημίαν ἀνήρηται. τὸ δὲ ἐν πᾶσιν ἀγχίνουν καὶ ἀκριβὲς τοῦ ἀνδρός, οὐκ ἐν τῷ διαλέγεσθαι μόνον, τίς οὐχ ὑπερθαυμάζει; 25 διν αὐτός, ἀμαθέστατε, ἐξελεγχθῆναι φῆς μηδὲ ὅτιον ἐπαίτοντα διαλεκτικῆς, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ παιδευθέντα καὶ διαπρέψαντα καὶ τῶν πρώτων ὑπὸ τῶν ἐταίρων ἀξιωθέντα τιμῶν καὶ ὑπὸ τῶν τῇδε σοφῶν χειροτονηθέντα διδάσκαλον. ἀλλὰ δὴ καὶ τοσαύτης νῦν οὖσης ἀφθονίας ὡδε σοφῶν ἀνδρῶν, πῶς δὴ πιστεύσειεν ἀν τις τοσοῦτον χρόνον αὐτοὺς ἀπατᾶσθαι, ὡστε αὐτὸν τούτους "Ἐλληνα 30 Ἰταλούς οὗτω καὶ φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν καὶ ταῖς τιμαῖς τιμὰς προστιθέναι καὶ ταῖς δωρεαῖς δωρεάς, εἰ μὴ δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν τε καὶ λόγους; οὐ γὰρ διὰ σπάσιν σοφῶν ἀνδρῶν, οὔ. πῶς δὲ καὶ οὐκ ἔρρωσθαι φῆς τὸν λόγον, δις γε καὶ μάλα εὖ ἔχει; ἀληθῆ τε γὰρ ἔλαβε καὶ συλλογιστικῶς συνεπέρανε.

Σὺ δὲ εἰ μὲν τὸ δεύτερον ἀρνήσασθαι τῶν λημμάτων ἐβάλου, τί σοι βούλεται³ 35 τὸ μὴ ἐν τῇδε τῇ ὑποθέσει τὸ ἀξιωματικόν ἀληθεύειν, ἢ ἵν' ἀφρονέστατος ἀνθρώπων B 11^v ἀναφανῆς; εἰ δὲ τὸ πρότερον ἀρνήσασθαι βούλει, ἔχομένως μὲν τῷ σῷ σκοπῷ λέγεις. πληγῶν δὲ δικιῶν σοι δεῖ τοιαῦτα ἀρνουμένω ἀξιωματα, ἢ γε, οὐδεὶς δοτις οὐκ ἀξιώσειε, δῆλα καὶ τυφλοῖς δητα. ἀεὶ γὰρ δι' δὲ ὑπάρχει ἔκαστον,

10 ἀντιλέγειν L ἀντιλέγων B | 19 τετυφώμενος L τετυφόμενος B | 20 εἴπερ L
ώσπερ B | 22 ὑπερεπαινεῖ I. ἐπαινεῖ B | 26 διαπρέψαντα L διατρέψαντα B

4 Hom. Il. B 246. | 12 Mich. Ap. Obiect. c. 3, 3 (*supra* p. 164, 19 sq.). |
35 cf. Mich. Ap. Obiect. c. 3, 4 (*supra* p. 164).